

*Крим'єв А. Г.,**аспірант кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін**Інституту права та суспільних відносин**ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»**ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3920-7424>*

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ДЕРЖАВНІЙ ПОДАТКОВІЙ СЛУЖБІ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО АНАЛІЗУ РИЗИКІВ У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Анотація. У статті здійснено комплексне доктринальне обґрунтування та теоретико-правове моделювання процесу модернізації фіскальної архітектури Державної податкової служби України в умовах інтенсифікації цифрових трансформацій та дії правового режиму воєнного стану. Актуальність дослідження зумовлена об'єктивною суперечністю між необхідністю обробки значних масивів даних для забезпечення фінансової безпеки держави та дефіцитом бюджетних і кадрових ресурсів фіскального апарату.

Проаналізовано правовий та функціональний потенціал профільних підрозділів Державної податкової служби України, а також існуючі адміністративно-правові засади їхньої внутрішньої та міжвідомчої взаємодії. На основі критичного аналізу правових даних та емпіричних матеріалів державного фінансового контролю (зокрема, кейсу ДСП «Ліси України») доведено обмежену ефективність традиційного ретроспективного контролю, що спирається на людський чинник.

Обґрунтовано наукову гіпотезу щодо безальтернативності впровадження технологій штучного інтелекту (ШІ) та алгоритмів машинного навчання у систему ризик-орієнтованого аналізу. Диференційовано ключові правозастосовні напрями використання ШІ-інструментів, зокрема: автоматизований скринінг фінансово-облікової документації, компаративний аналіз Єдиного реєстру податкових накладних, фіскальний моніторинг потокових даних РРО/ПРРО, правовий аудит корпоративних структур та криміналістичний аналіз банківських виписок у межах кримінального судочинства. Особливу увагу приділено інституту електронного аудиту (е-аудиту) та розроблено науково-методологічні засади імперативного масштабування стандартного аудиторського файлу SAF-T UA з великих платників податків на суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Запропонована організаційно-правова модель інтеграції ШІ в процеси суцільної автоматизованої верифікації даних SAF-T UA дозволяє нівелювати корупційні ризики, мінімізувати суб'єктивізм інспекторів, створити беззаперечну доказову базу для протидії податковим деліктам і легалізації кримінальних доходів, а також забезпечити юридичне підґрунтя для реструктуризації фіскальних органів й оптимізації витрат на утримання державного апарату.

Ключові слова: Державна податкова служба України, е-аудит, податковий делікт, ризик-орієнтований аналіз, фінансовий моніторинг, цифровізація публічного управління, штучний інтелект.

Постановка проблеми. Стрімка цифровізація публічно-правової сфери та інтенсифікація інформаційних потоків у системі Державної податкової служби України (далі – ДПСУ)

зумовлюють об'єктивну потребу в модернізації існуючих методологічних підходів до адміністрування податків та здійснення фінансового моніторингу. На сучасному етапі податкові органи оперують колосальними масивами великих даних, які потребують детального, прискіпливого та оперативного аналізу з метою виявлення та нейтралізації податкових ризиків. Проте традиційні інструменти контролю, що покладаються переважно на людський чинник, демонструють обмежену ефективність, супроводжуються суттєвими часовими витратами та вимагають значного залучення кадрового ресурсу, що знижує загальну продуктивність фіскального моніторингу в умовах динамічних ринкових трансформацій.

У контексті сучасних вітчизняних реалій, що характеризуються правовим режимом воєнного стану та критичним переформатуванням видаткової частини Державного бюджету України на користь сектору безпеки й оборони, питання оптимізації витрат на утримання державного апарату набуває стратегічного значення. Актуалізація тенденцій до скорочення бюджетного фінансування владних інституцій безпосередньо корелює із необхідністю реструктуризації та чисельного скорочення штату державних службовців. Така парадигма створює об'єктивну суперечність між обов'язком держави забезпечувати високу якість фінансового моніторингу та дефіцитом фінансових і людських ресурсів, виділених на реалізацію цієї функції, що вимагає пошуку принципово нових організаційно-правових рішень.

Ефективне розв'язання окресленої проблематики оптимізації публічного управління можливо виключно шляхом системного впровадження технологій штучного інтелекту (далі – ШІ) в архітектуру податкового контролю. Заміна окремих посадових обов'язків державних службовців алгоритмами ШІ, здатними до самонавчання, предиктивного аналізу та автоматизованого виявлення комплаєнс-ризиків, дозволить суттєво скоротити чисельність штатних одиниць фіскального відомства без втрати якості управлінських процесів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У межах правового аналізу цифровізації податкової політики вагоме теоретико-практичне значення має дослідження Задорожної І. В., Супруненко С. А. та Канцур І. Г. на тему «Моделювання ефективності фінансової системи в умовах цифровізації податкової політики». Авторами обґрунтовано концептуальну модель податкового адміністрування на основі технологій Big Data та моніторингу транзакцій у режимі реального часу. З позицій юридичної науки цей доробок є цінним для нормативного регулювання інтегрованих платформ та автоматизації фіскального контролю. Водночас до-

слідники слушно актуалізують ризики кібератак і витоку даних в умовах воєнних загроз, що генерує наукову ідею щодо необхідності вдосконалення адміністративно-правових інструментів кіберзахисту та законодавчого визначення меж застосування штучного інтелекту й алгоритмів машинного навчання у правозастосовній діяльності фіскальних органів [1].

Вагоме теоретико-практичне значення для дослідження правових засад діджиталізації фіскальної сфери має праця Цюцяка А., Цюцяка І. та Цюцяка В., у якій комплексно проаналізовано сучасний стан та архітектуру цифровізації податкової системи України. Автори детально досліджують функціональну структуру підсистеми ІТС «Податковий блок» (зокрема, сегменти реєстрації платників, податкового аудиту та обліку платежів), а також регулятивний потенціал сучасних електронних сервісів, таких як «Електронний кабінет платника», ПРРО та «InfoTAX». З позицій юридичної науки зазначений доробок є цінним підґрунтям для оптимізації адміністративно-правового регулювання дистанційної взаємодії суб'єктів податкових правовідносин та нормативного забезпечення контрольно-аналітичної функції держави. Водночас, акцентуючи увагу на технологічних вимогах до цифрових систем (гнучкість, сумісність, безпека даних), праця актуалізує подальші наукові пошуки у напрямку розробки правових механізмів інтелектуального моніторингу фіскальних ризиків, впровадження комп'ютерного е-аудиту, а також нормативно-технічного захисту конфіденційної інформації у правозастосовній діяльності органів ДПС [2].

У межах правового аналізу діджиталізації публічної сфери вагоме значення має праця Штерми Т. В., Луківського А. С. та Луківського С. Д., присвячена впровадженню штучного інтелекту у моделі управління для превенції деліктних ризиків. З позицій юридичної доктрини цей доробок є цінним для нормативного регулювання автоматизованих систем та правового забезпечення контрольно-аналітичної функції держави. Водночас автори слушно актуалізують загрози кібератак та алгоритмічної упередженості в умовах воєнного стану, що генерує наукову ідею щодо правового визначення меж застосування ШІ фіскальними та антикорупційними органами, а також законодавчого закріплення юридичної відповідальності за помилки автоматизованих алгоритмів [3].

Метою статті є комплексне доктринальне обґрунтування та теоретико-правове моделювання процесу трансформації фіскальної архітектури ДПСУ в умовах цифровізації шляхом розробки науково-методологічних засад імплементації технологій ШІ та, зокрема, електронного аудиту SAF-T UA, у систему ризик-орієнтованого аналізу та превентивного фіскального моніторингу задля мінімізації корупційного людського ресурсу, підвищення ефективності протидії податковим деліктам та легалізації кримінальних доходів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ураховуючи, що ДПСУ забезпечує контроль за своєчасністю збору та сплати податків суб'єктами господарювання, особливу увагу доцільно сконцентрувати на аналітичній складовій пошуку ризиків щодо ухилення від сплати податків та легалізації коштів. Як правило, цим питанням займається Департамент управління ризиками, Департамент економічного аналізу, Департамент податкового аудиту та Департамент запобігання фінансовим операціям, пов'язаним з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом [4].

Серед основних функцій, які висвітлені в офіційних дже-

релах, Департамент управління ризиками займається пошуком податкових ризиків у платників податків; здійснює постійний моніторинг фінансово-господарських операцій; проводить аналіз фінансової та податкової звітності; здійснює контроль за роботою реєстрації податкових накладних (зупинення) або розрахунків коригування в реєстрі податкових накладних [5].

Департамент економічного аналізу виконує функції організаційного та координаційного забезпечення бюджетного процесу в частині доходів; розрахунок показників бюджетних надходжень за регіонами та систематичний контроль за їх динамікою; ведення й актуалізація реєстру великих платників податків; узагальнення та аналіз податкових результатів господарської діяльності учасників кластерних груп; організація обліку податків, зборів, інших платежів і єдиного внеску, а також спостереження за відповідними обліковими та звітними показниками; забезпечення функціонування механізму погашення грошових зобов'язань та/або податкової заборгованості з податків, зборів, інших платежів і єдиного внеску через єдиний рахунок; координація підготовки звітних матеріалів та інформування органів державної влади про стан бюджетних розрахунків платників і сплату ними єдиного внеску; запровадження та організаційне забезпечення податкового комплаєнсу в системі ДПС та ін. [6].

Посадові особи, які здійснюють заходи щодо проведення перевірок юридичних та фізичних осіб в структурі ДПС України належать до Департаменту податкового аудиту. Основними функціями цього структурного підрозділу виступають розроблення та впровадження методологічних засад здійснення контрольно-перевірочної діяльності; інформаційний та аналітичний супровід заходів, пов'язаних із проведенням податкового контролю і перевірок; забезпечення організаційних підготовки проведення документальних перевірок; координація підготовки та здійснення фактичних перевірок платників податків та ін. [7].

Можна констатувати, що управлінська вертикаль ДПСУ поєднує превентивні інструменти (постійний моніторинг операцій, оцінка ризиків та зупинення податкових накладних), прогностично-координаційні механізми (прогнозування надходжень, комплаєнс та адміністрування єдиного рахунку), а також заходи безпосереднього фіскального контролю (інформаційно-аналітичний супровід та проведення документальних і фактичних перевірок).

Таким чином, ефективність протидії ухиленню від оподаткування та легалізації кримінальних доходів забезпечується не відокремленою діяльністю окремих підрозділів, а комплексною архітектурою внутрішньої взаємодії, де аналітико-прогностична складова департаментів управління ризиками та економічного аналізу слугує беззаперечним матеріально-процесуальним підґрунтям для правозастосовної і контрольно-перевірочної діяльності Департаменту податкового аудиту. Цей синергетичний підхід мінімізує суб'єктивізм у податкових правовідносинах та трансформує фіскальну систему України у високотехнологічну сервісно-аналітичну модель.

Базовим нормативним документом, який регулює питання здійснення контрольно-перевірочних заходів посадовими особами податкової служби України є Методичні рекомендації, затверджені наказом ДПСУ № 470 від 04.09.2020 року. Даний документ визначає організаційні засади взаємодії структурних підрозділів податкових органів під час підготовки, проведення та оформлення результатів документальних і фактичних перевірок платників податків. Документ охоплює процедури виявлення й опрацювання податкових ризиків, ухвалення рішень

про перевірку, оформлення відповідних документів, залучення профільних фахівців та врегулювання спірних питань. Особливу увагу приділено реалізації матеріалів перевірок, зокрема складанню податкових повідомлень-рішень, застосуванню адміністративної відповідальності, внесенню даних до інформаційних систем, контролю за сплатою донарахованих зобов'язань та супроводженню процедур їх оскарження. Також урегульовано порядок використання, обліку й зберігання нагрудних відеореєстраторів і створення за їх допомогою мультимедійних матеріалів [8].

За реалізацію заходів, спрямованих на виявлення та аналіз діяльності осіб, фінансові операції яких можуть стосуватися легалізації злочинних доходів або фінансування тероризму, а також організація і проведення відповідних перевірок в структурі ДПСУ відповідає Департаменту запобігання фінансовим операціям, пов'язаним з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом [9].

Здійснення Департаментом запобігання фінансовим операціям, пов'язаним з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, покладених на нього завдань безпосередньо пов'язане з подоланням низки системних викликів організаційно-процесуального та суто технологічного характеру. Серед основних проблем, з якими зіштовхуються посадові особи контролюючих органів у процесі деліктної превенції, ключове місце посідає критично великий обсяг інформації, що потребує імперативного аналізу як у режимі реального часу, так і ретроспективно – у призмі встановлення об'єктивної сторони податкового чи фінансового правопорушення. Комплексне юридичне оцінювання та верифікація ризикових операцій вимагає одночасного опрацювання розгалужених інформаційних масивів, які за своєю галузевою та функціональною належністю диференціюються на такі блоки:

- податкова інформація – яка акумулює та систематизує відомості з наявних інформаційно-комунікаційних систем ДПСУ, зокрема підсистем АІС «Податковий Блок» та Єдиного реєстру податкових накладних, що дає змогу відстежувати ланцюги формування податку на додану вартість та виявляти ознаки фіктивного підприємництва;
- митна інформація – що охоплює аналітичні бази даних (зокрема, АСМО «Інспектор»), фіксує параметри експортно-імпорتنних операцій, декларування товарів і дозволяє встановити факти штучного заниження або завищення митної вартості як елементу мінімізації податкових зобов'язань;
- фінансова (бухгалтерська) інформація – яка безпосередньо отримується та досліджується підрозділами податкового аудиту під час реалізації заходів документального контролю (рух коштів на банківських рахунках, оборотно-сальдові відомості, аналітичні картки рахунків бухгалтерського обліку, первинна документація, а також цивільно-правові та господарські договори з контрагентами).

Поряд із цим, у контексті дослідження міжвідомчої взаємодії фіскальних та правоохоронних органів, окремого адміністративно-процесуального осмислення потребує діяльність Департаменту запобігання фінансовим операціям, пов'язаним з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом. Посадові особи зазначеного структурного підрозділу систематично залучаються уповноваженими суб'єктами досудового розслідування як спеціалісти у кримінальних провадженнях (у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України). Набуття цього процесуального статусу покладає на працівників

ДПС імперативні обов'язки щодо здійснення ретроспективного аналізу первинно-бухгалтерської документації (зокрема аналітичних карток рахунків, відомостей аналітичного обліку та оборотно-сальдових відомостей), ревізії руху коштів на банківських рахунках, а також правової верифікації умов цивільно-правових і господарських договорів безпосередньо під час дослідження багатотомних матеріалів кримінальних проваджень.

Системний аналіз функціональної архітектури та компетенцій вищезазначених підрозділів ДПСУ дає підстави для висунення наукової гіпотези: ключовим фактором ефективності сучасного фіскального моніторингу та деліктної превенції є швидкість, системність і глибина опрацювання критично великих масивів інформації. З огляду на ускладнення схем мінімізації податкових зобов'язань та інтернаціоналізацію механізмів відмивання брудних коштів, традиційні методи ручної обробки інформації втрачають свою ефективність. Необхідність реалізації принципу невідворотності юридичної відповідальності за порушення податкового законодавства також актуалізує об'єктивну потребу в оптимізації інформаційного забезпечення ДПСУ та нормативному врегулюванні алгоритмів інтелектуального аналізу даних.

У контексті системного ускладнення фінансових правовідносин та цифровізації традиційні підходи до опрацювання інформації в умовах значного зростання обсягів даних демонструють обмежену ефективність. За таких обставин інтеграція технологій ІІІ у функціональну архітектуру ДПСУ виступає ключовим чинником оптимізації превентивних та контрольних-перевірочних процедур. На основі узагальнення практики та наукового аналізу доцільно класифікувати пріоритетні правозастосовні напрями використання ІІІ-інструментів у податковій сфері, диференціювавши їх за функціональним призначенням на такі аналітичні блоки:

- скринінг фінансово-облікової документації суб'єктів господарювання – інтелектуальний аналіз та автоматизована верифікація звітів про фінансовий стан (балансу), фінансові результати (звіту про сукупний дохід), рух грошових коштів, власний капітал, а також податкових декларацій з податку на прибуток підприємств з метою виявлення прихованих деліктних диспропорцій;
- інформаційно-аналітичний супровід доперевірочного аналізу – алгоритмічна оцінка ступеня ризиковості діяльності платника податків на етапі, що передуює прийняттю розпорядчого акта про призначення та початок документальної перевірки;
- компаративний аналіз Єдиного реєстру податкових накладних – автоматизоване співставлення та багатовимірний моніторинг матриць взаємодії контрагентів задля оперативного виявлення розірваних ланцюгів постачання товарів та ознак формування фіктивного податкового кредиту;
- фіскальний моніторинг розрахункових операцій – системний аналіз потоків даних реєстраторів розрахункових операцій (РРО) та програмних реєстраторів розрахункових операцій (ПРРО) з метою виявлення аномалій у сфері готівкового обігу;
- юридичний аудит та верифікація корпоративної структури власності – автоматизоване дослідження зв'язків між засновниками, керівниками та кінцевими бенефіціарними власниками, оцінка їхнього майнового стану, а також перевірка на предмет причетності (у межах інформаційного контуру ДПСУ) до вчинення кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності або протиправного заволодіння державними коштами;

– інтелектуальний аналіз публічних даних – агрегація та правовий аналіз відомостей з відкритих державних реєстрів щодо платників податків та їхніх контрагентів (як фізичних, так і юридичних осіб);

– криміналістичний аналіз банківських виписок, отриманих від правоохоронних органів у межах кримінального процесу, з метою виявлення прихованих фінансових потоків та схем легалізації кримінальних доходів.

У контексті емпіричної верифікації пропонованої гіпотези показовими є результати заходів державного фінансового контролю, проведених Державною аудиторською службою України щодо Державного спеціалізованого підприємства «Ліси України». Під час здійснення аудиту було верифіковано деліктні ризики у діяльності контрагентів зазначеного держпідприємства на загальну суму понад 450 млн грн. За результатами контрольно-ревізійних процедур встановлено, що 11 із 12 суб'єктів господарювання, які укладали договори з філіями ДСП «Ліси України», фактично не перебували за задекларованими юридичними та фактичними адресами. Зазначена дефектність правосуб'єктності контрагентів є прямою ознакою фіктивного підприємництва та формального характеру господарських операцій, що унеможливає здійснення зустрічних звірок, податкову перевірку реального обсягу виконання робіт, а також об'єктивний аналіз структури витрат і легітимності залучення трудових ресурсів. Очевидно, що превентивне виявлення подібних системних порушень потребує автоматизованого крос-платформного моніторингу ще на стадії реєстрації податкових накладних [10].

У контексті дослідженого кейсу стає очевидним, що імперативною умовою забезпечення фінансової безпеки державного сектору економіки є перехід від ретроспективного контролю до проактивного моделювання фіскальних ризиків. Своєчасне алгоритмічне спрацювання індикаторів сумнівності суб'єктів господарювання на договірному етапі дозволило б нівелювати ризики укладення посадовими особами завідомо збиткових правочинів із дефектними контрагентами, запобігаючи штучному завищенню ціни товарів чи послуг та нецільовому використанню бюджетних коштів.

З огляду на значну кількість зареєстрованих в Україні підприємств нормативно-технічне впровадження ШІ в архітектуру ризик-орієнтованого аналізу ДПСУ є безальтернативним чинником модернізації податкового адміністрування. Застосування новітніх методів автоматизації даних надасть змогу здійснювати експрес-скринінг великих груп платників податків, оптимізує процедуру документального контролю шляхом автоматичного виявлення аномалій у фінансовій звітності, графічного моделювання схем пов'язаності компаній та превентивного прогнозування податкових деліктів у режимі реального часу, що мінімізує людський фактор і суттєво підвищить рівень прозорості та правової визначеності у фіскальних правовідносинах.

Варто зазначити, що в системі податкової служби впроваджено Е-аудит. З 1 січня 2026 року великі платники податків після отримання запиту під час документальної перевірки повинні надати файл SAF-T UA, який містить інформацію щодо ведення бухгалтерського обліку, наявних активів, здійснених господарських операцій тощо [11].

У межах дослідження інституту Е-аудиту та імплементації файлів SAF-T UA об'єктивною доктринальною та практичною потребою є масштабування цієї цифрової технології на всі категорії суб'єктів господарювання, включно з малим та середнім

бізнесом. Науковий аналіз деліктних практик свідчить, що протиправні фінансові операції, схеми оптимізації оподаткування та легалізації кримінальних доходів найчастіше реалізуються саме через сегмент середнього та малого підприємництва, оскільки такі суб'єкти є транзитними елементами, яких правопорушникам значно легше «позбутися» або фіктивно переоформити на підставних осіб. Системна інтеграція штучного інтелекту в процеси суцільного автоматизованого аналізу стандартного аудиторського файлу SAF-T UA дозволить за лічені хвилини верифікувати весь масив фінансово-господарських операцій, мінімізуючи потребу в залученні інспекторів до виснажливих і тривалих виїзних перевірок. У підсумку такий інноваційний підхід не лише забезпечить прозорість фіскального моніторингу, а й створить реальне підґрунтя для оптимізації штатної чисельності державних службовців, суттєвого скорочення бюджетних видатків на утримання контролюючого апарату та зниження деліктогенного навантаження на судову гілку влади завдяки підвищенню беззаперечності та точності сформованої ШІ доказової бази.

Висновки. Кардинальна модернізація фіскальної архітектури ДПСУ та її перехід до проактивної сервісно-аналітичної моделі об'єктивно зумовлені викликами правового режиму воєнного стану, необхідністю оптимізації бюджетних видатків та значним зростанням масивів даних. Системне нормативно-правове та технічне впровадження інструментів ШІ у поєднанні з масштабуванням електронного аудиту на всі сегменти підприємництва дозволить трансформувати традиційні ретроспективні методи контролю у високоєфективну систему наскрізного превентивного моніторингу. Реалізація цієї інноваційної парадигми забезпечить автоматизовану верифікацію даних податкового, митного та банківського характеру, мінімізує суб'єктивізм і корупціогенний людський фактор ревізорів-інспекторів, оптимізує штатну чисельність державного апарату і суттєво розвантажить судову гілку влади завдяки математичній точності та беззаперечності сформованої алгоритмами доказової бази у сфері протидії податковим деліктам і легалізації кримінальних доходів.

Література:

1. Задорожна І.В., Супруненко С.А., Канцур І.Г. Моделювання ефективності фінансової системи в умовах цифровізації податкової політики. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 7. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14689009>. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/161>
2. Цюцяк А., Цюцяк І., Цюцяк В. Цифровізація податкової системи: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 4 (83). С. 48–55. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04. URL: <https://repository.ukd.edu.ua/handle/123456789/1806>
3. Штерма Т.В., Луківський А.С., Луківський С.Д. Впровадження штучного інтелекту у моделі економічного управління для мінімізації корупційних ризиків. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 15. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14959270>. URL: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/view/345>
4. Офіційний сайт – Державна податкова служба України. Апарат. URL: <https://tax.gov.ua/pro-sts-ukraini/struktura/aparat/>
5. Офіційний сайт – Державна податкова служба України. Департамент управління ризиками. Завдання і функції. URL: <https://tax.gov.ua/pro-sts-ukraini/struktura/aparat/departament-upravlinnya-rizikami/zavdannya-i-funktsii/>

6. Офіційний сайт – Державна податкова служба України. Департамент економічного аналізу. Завдання і функції. URL: <https://tax.gov.ua/pro-sts-ukraini/struktura/aparat/departament-ekonomichnogo-analizu/zavdannya-i-funktsii/>
7. Офіційний сайт – Державна податкова служба України. Департамент податкового аудиту. Завдання і функції. URL: <https://tax.gov.ua/pro-sts-ukraini/struktura/aparat/departament-podatkovogo-audit/zavdannya-i-funktsii/>
8. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку взаємодії між підрозділами органів Державної податкової служби України при організації, проведенні та реалізації матеріалів перевірок платників податків: Наказ ДПС від 04.09.2020 № 470. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/podatkoviy-audit/nakazi/78233.html>
9. Офіційний сайт – Державна податкова служба України. Департамент запобігання фінансовим операціям, пов'язаним з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом. Завдання і функції. URL: <https://tax.gov.ua/pro-sts-ukraini/struktura/aparat/departament-zapobigannya/zavdannya-i-funktsii/>
10. Держаудитслужба заявила про системні ризики в роботі ДП «Ліси України»: 10 млрд грн на аутсорсинг, «фірми-привиди» та розрив у зарплатах. URL: <https://forestbrief.com/derzhadytsluzhba-zayavyla-pro-systemni-ryzyky-v-roboti-dp-lisy-ukrayiny-10-mlrd-grn-na-autsorsyng-firmy-pryvudy-ta-rozryv-u-zarplatah/>
11. Офіційний сайт – Державна податкова служба України. ДПС запровадила Е-аудит. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/968240.html>

Krytiyev A. The use of artificial intelligence by the State Tax Service for effective risk analysis in the field of financial monitoring

Summary. The article provides a comprehensive doctrinal justification and theoretical and legal modeling of the process of modernization of the fiscal architecture of the State Tax Service of Ukraine in the context of intensification of digital transformations and the legal regime of martial law. The relevance of the study is due to the objective contradiction between the need to process significant data sets to ensure

the financial security of the state and the deficit of budgetary and human resources of the fiscal apparatus.

The legal and functional potential of the specialized departments of the State Tax Service of Ukraine is analyzed, as well as the existing administrative and legal principles of their internal and interdepartmental interaction. Based on a critical analysis of legal data and empirical materials of state financial control (in particular, the case of the State Enterprise “Forests of Ukraine”), the limited effectiveness of traditional retrospective control, which relies on the human factor, is proven.

The scientific hypothesis regarding the lack of alternatives to the implementation of artificial intelligence (AI) technologies and machine learning algorithms in the risk-based analysis system is substantiated. Key law enforcement areas of using AI tools are differentiated, in particular: automated screening of financial and accounting documentation, comparative analysis of the Unified Register of Tax Invoices, fiscal monitoring of RRO/PRRO data streams, legal audit of corporate structures and forensic analysis of bank statements within the framework of criminal proceedings. Special attention is paid to the institution of electronic audit (e-audit) and scientific and methodological principles of imperative scaling of the standard audit file SAF-T UA from large taxpayers to small and medium-sized businesses are developed.

The proposed organizational and legal model of integrating AI into the processes of continuous automated data verification SAF-T UA allows to eliminate corruption-related risks, minimize the subjectivity of inspectors, create an indisputable evidentiary base for combating tax crimes and legalization of criminal proceeds, as well as provide a legal basis for restructuring fiscal authorities and optimizing expenditures on maintaining the state apparatus.

Key words: State Tax Service of Ukraine, e-audit, tax crime, risk-based analysis, financial monitoring, digitalization of public administration, artificial intelligence.

Дата першого надходження статті до видання: 28.06.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.07.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 10.09.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)